

Udskriftsdato: 14. december 2025

2023/1 BSF 10 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om forbedret dyrevelfærd for søer med henblik på øget trivsel og overlevelse i danske svinestalde

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 4. oktober 2023 af Søren Egge Rasmussen (EL), Pelle Dragsted (EL), Jette Gottlieb (EL), Anne Hegelund (EL), Peder Hvelplund (EL), Rosa Lund (EL), Trine Pertou Mach (EL), Søren Søndergaard (EL) og Victoria Velasquez (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om forbedret dyrevelfærd for søer med henblik på øget trivsel og overlevelse i danske svinestalde

Folketinget pålægger regeringen inden den 1. maj 2024 at gennemføre følgende fem initiativer for at forbedre dyrevelfærd for søer og øge trivsel og overlevelse i danske stalde:

1. Krav om løse farende og diegivende søer

Bekendtgørelse nr. 1742 af 30. november 2020 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise tilføjes et forbud mod fiksering af søer fra 1 uge før faring og under resten af soens ophold i farestalden. Midlertidig fiksering af kort varighed kan tillades, når det sker i forbindelse med undersøgelse eller medicinsk behandling af soen. Det skal fremgå af bekendtgørelsen, at farestier skal have et for soen fuldt tilgængeligt areal på mindst 6,6 m², være zoneopdelt med et aktivitets- og et redeareal og etableres, så der er mulighed for tildeling af redemateriale i form af hel halm. Dette eller tilsvarende biologisk relevant materiale skal være frit tilgængeligt under hele soens ophold i stien.

2. Krav om avl af et antal grise, som søerne selv kan passe

Bekendtgørelse nr. 1742 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise tilføjes et krav om, at det ved kommerciel, systematisk avl på svin indgår i avlsmålet, at søer i gennemsnit føder et antal grise, der ikke overstiger det antal patter, søerne i gennemsnit har.

3. Krav om grovfoder til alle søer

Bekendtgørelse nr. 1742 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise tilføjes et krav om, at søer i alle stadier af deres cyklus skal have fri adgang til grovfoder af god kvalitet.

4. Krav om uddannelse af staldpersonale i dyrevelfærd

Der fremsættes et lovforslag, som indfører en bemyndigelse i dyrevelfærdsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1597 af 8. juli 2021, til, at ministeren kan stille krav om uddannelse af staldpersonale i dyrevelfærd, og når bemyndigelsen er indført, gennemfører ministeren straks for staldpersonale i svinestalde i bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise eller anden relevant bekendtgørelse.

5. Indsats mod varmestress i sostalde

Der gennemføres en undersøgelse ved myndighedsberedskabet på Aarhus Universitet af årsager til, at særligt mange søer dør i de danske stalde i sommermånederne. Der konkluderes på fund, og relevante tiltag og anbefalinger tilføjes som krav i bekendtgørelse nr. 1742 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise med henblik på at øge søernes overlevelse om sommeren. Fødevarestyrelsen gennemfører desuden over de to kommende somre kampagnekontrol i varme perioder for at sikre, at de nuværende og kommende krav om varmereducerende foranstaltninger overholdes.

Bemærkninger til forslaget

Danmark har en omfattende svineindustri og er det land i verden, der har flest svin pr. indbygger. Svinekød og smågrise til eksport udgør produkterne i svineindustrien, mens de omkring 1 million søer, der føder og opfostrer de mange grise, er selve produktionsapparatet. Søer er imidlertid ikke maskiner, men levende, sansende væsner, og søerne har i stadigt stigende grad svært ved at holde til den produktion, de indgår i. Ifølge Dyrenes Beskyttelse er sodødeligheden over de seneste 30 år næsten firedoblet, og den slog i 2022 endnu en gang rekord. 16,5 pct. af de danske søer dør således i staldene, enten af sig selv eller ved aflivning som følge af sygdomme og skader (»Rekord i døde søer«, www.dyrenesbeskyttelse.dk, den 28. august 2023).

Erhvervet har i flere omgange haft ambitioner om at sænke dødeligheden, men magtede hverken at indfri et mål om dødelighed på 11,5 pct. i 2013 eller om dødelighed på 9 pct. i 2018 (»Evaluering af indsats for bedre dyrevelfærd for svin (2014-2020)«, Dyrenes Beskyttelse, juni 2022). »Handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin« (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, juni 2014), der blev iværksat af den daværende fødevareminister med involvering af en lang række interessenter, havde også mål om reduceret sodødelighed. Ifølge »Evaluering af indsats for bedre dyrevelfærd for svin (2014-2020)« var dødeligheden imidlertid større i 2020, da handlingsplanen var gennemført, end den var, da handlingsplanen blev iværksat. Det står således klart, at frivillige aftaler og uforpligtende mål ikke løser problemet.

Søerne dør af flere forskellige sygdomme og skader, som har mange forskellige bagvedliggende årsager. Dødeligheden i staldene er knyttet til de forhold, søerne bydes. Det er således bemærkelsesværdigt, at dødeligheden blandt økologiske søer i mange år har været markant lavere, end den er i den industrielle indendørs produktion (»Dødeligheden blandt økologiske søer er meget lavere end blandt de konventionelle«, okonu.dk, den 23. juni 2022).

Med dette beslutningsforslag fremlægges fem initiativer til forbedring af søernes levestandard i den industrielle indendørs produktion, som kan bidrage til bedre trivsel og overlevelse i staldene.

1. Krav om løse farende og diegivende søer

Bekendtgørelse nr. 1742 af 30. november 2020 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise fastslår, at søer skal holdes i løsdrift i løbe- og drægtighedsstalde, men det er ikke et krav i farestalden. Det betyder, at over 95 pct. af søerne fikseres i den periode, hvor de føder og opfostrer deres grise. Det er veldokumenteret, at fiksering er forbundet med store lidelser for dyrene. Justitsministeriets »Arbejdsgrupperapport om hold af svin« anbefalede derfor i 2010 et mål om, at 10 pct. af stipladser til søer i farestalde skulle være til løsdrift i 2020, og at man på baggrund af den opnåede erfaring på dette tidspunkt via lovgivning skulle kræve løsdrift for hele soholdet. Målet om 10 pct. løse søer i farestalden i 2020 blev gentaget i »Handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin« som omtalt ovenfor. I »Evaluering af indsats for bedre dyrevelfærd for svin (2014-2020)« fra 2022 viste det sig, at kun 3,5 pct. af stipladserne var til løse søer, og det var endda i vidt omfang stier, hvor søerne fikseres i dagene omkring faring, selv om de netop på dette tidspunkt har et naturligt behov for at bevæge sig.

Erhvervet fremfører som argument for fiksering, at det forhindrer søer i at lægge sig på pattegrise. EU's ekspertorgan EFSA har imidlertid i 2022 udgivet en omfattende analyse af al tilgængelig viden på området og konstateret, at der nu er viden om, hvordan søerne kan holdes i løsdrift, uden at pattegrisedødeligheden øges (»Welfare of pigs on farm«, EFSA Panel on Animal Health and Welfare m.fl., EFSA Journal, årgang 20, nr. 8, 2022). Det fordrer, at stierne er indrettet under hensyntagen til dyrenes behov. Soen skal have adgang til mindst 6,6 m² for at kunne bevæge sig og udvise hensigtsmæssig moderadfærd til fordel for grisenes overlevelse, og farestier skal være zoneopdelt, så dyrene som minimum har et redeområde og et område til anden aktivitet. Søer har endvidere et stort behov for

at kunne bygge rede, og de skal derfor tildeles relevant redebygningsmateriale som f.eks. hel halm i tilstrækkeligt omfang.

Da frivillige aftaler ikke har bragt søerne i løsdrift, må fikseringen forbydes, svarende til de forbud, der allerede findes for de øvrige dele af søernes cyklus (løbestald og drægtighedsstald).

2. Krav om avl af et antal grise, som søerne selv kan passe

Bekendtgørelsen om dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise fastslår: »Der må ikke anvendes naturlig eller kunstig avl eller avlsmetoder, der påfører eller kan påføre grise smerte, skade, lidelse, angst, varigt men eller væsentlig ulempe« og »Der må ikke holdes grise, hvis det ikke ud fra grisens genotype eller fænotype med rimelighed kan forventes, at det kan ske uden at skade grisens sundhed eller velfærd«. På trods af dette føder danske søer formentlig verdens største kuld grise, hvilket er forbundet med høj dødelighed hos grisene, jf. »Evaluerings af indsats for bedre dyrevelfærd for svin (2014-2020)« som omtalt ovenfor. For søerne medfører det desuden langvarige faringer med risiko for komplikationer og omfattende brug af ammesøer til de mange overskudsgrise, der må flyttes fra egen mor, som ikke kan opfostre dem. Ammesøer er dyrevelfærds-mæssigt endnu mere belastede end søer, der ikke er ammesøer, som følge bl.a. af de langvarige diegivninger og forlængede fikseringsperioder. Avlen skal omlægges til, at søer føder et antal grise, de selv er i stand til at passe. At det er muligt at avle i den retning, og at det er forbundet med bedre dyrevelfærd, er vist af det hollandsk-norske avlsfirma Topigs Norsvin, hvis genetik i senere år har vundet indpas i den økologiske svineproduktion (»Changes in piglet and litter characteristics across parities in two highly prolific sow hybrids in an outdoor organic herd«, Animal Science Journal årgang 94, nr. 1, 2023).

Der skal stilles krav om, at det ved kommerciel, systematisk avl af svin skal indgå i avls-målet, at søer skal føde grise i et antal, som de selv har mulighed for at passe, idet antal grise gennemsnitligt stemmer overens med antallet af patter hos søen.

3. Krav om grovfoder til alle søer

Det fremgår af bekendtgørelsen om dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise, at alle grise skal have adgang til foder, der passer til deres alder, vægt, adfærdsmæssige og fysiologiske behov af hensyn til deres velfærd og sundhed. På trods af dette fodres svin meget anderledes, end hvad de er udviklet til at kunne tåle. Svin er således udviklet til at æde over tid i mindre portioner og med en varieret sammensætning af foder, herunder groft og fiberholdigt (»Hold af svin i Danmark – en industriel produktion«, Dyrenes Beskyttelse, 2011). Dette er ikke i overensstemmelse med fodring, som den foregår i industriel svineproduktion, hvilket medfører mavesår og andre fodringsrelaterede lidelser. Der er således omkring fire ud af ti søer, der ved slagtning har eller har haft mavesår, og et ukendt antal søer dør af blødende mavesår, så de ikke når slagteriet.

Der skal stilles krav om, at søer får adgang til grovfoder af god kvalitet i alle dele af deres cyklus.

4. Krav om uddannelse af staldpersonale i dyrevelfærd

I svinestalde passer et lille antal personer et stort antal dyr. Der er således meget lidt tid til rådighed pr. dyr, hvilket stiller væsentlige krav til management. Viden, opmærksomhed og systematik er af afgørende betydning, når det gælder dyrenes sundhed og velfærd. Ud over viden om dyrene kræves der viden om den lovgivning, der findes for at sikre dyrene en minimumsbeskyttelse. Dette understreges af den meget store andel af svinebesætninger, der hvert år får sanktioner i Fødevarestyrelsens årlige velfærdskontrol (»Langt over hver fjerde svinebesætning overtræder regler for dyrevelfærd i stikprøver. Det er tiende år i træk«, Altinget.dk, den 9. juni 2022). Det er lovpligtigt for den besætningsansvarlige at gennemføre

et kursus i dyrevelfærd (medmindre viden kan dokumenteres på anden vis), jf. bekendtgørelse nr. 2245 af 30. november 2021 om uddannelseskrav for den besætningsansvarlige for landbrugsmæssigt hold af grise, malkekvæg og æglæggende høner. Der bør også gælde et uddannelseskrav for staldpersonale, da det er disse personer, der i det daglige forestår tilsyn og pasning. Det er ikke tilstrækkeligt, at der er krav om, at den besætningsansvarlige sikrer, at ansatte har viden om dyrevelfærd, da der i besætninger kan forekomme mangelfuld og ikke opdateret viden hos den besætningsansvarlige, manglende overførsel af viden og/eller en forrået tilgang til dyrene, som derved videreføres. Det fremgår af undersøgelser af erfaringer hos udenlandske medarbejdere og landbrugselevs praktiktid, at dette er en meget væsentlig risiko (»Praktikkens betydning for elevernes forståelse af dyrevelfærd – med særlig fokus på praktikværternes rolle«, DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, 2017, og »When the Working Environment is Bad, you Take it out on the Animals – How Employees on Danish Farms Perceive Animal Welfare«, Food Ethics årgang 4, nr. 1, 2019).

Der skal etableres lovhjemmel i dyrevelfærdsloven til, at ministeren kan stille krav om uddannelse til ansatte beskæftiget med svin, og herefter skal uddannelseskravet gennemføres.

5. Indsats mod varmestress i sostalde

Det fremgår af bekendtgørelsen om dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise, at luftcirkulation, støvindhold, temperatur, relativ luftfugtighed og koncentration af gasarter skal holdes på et niveau, som ikke er skadeligt for grisene. For søer i løsdrift gælder det desuden, at der skal være et overbrusningsanlæg eller en anden anordning, hvorved dyrenes kropstemperatur kan reguleres (farestier er undtaget). Der er på trods af kravene markant øget dødelighed blandt søer om sommeren (»Kendskab til so-data kan forbedre overlevelsen«, Landbrug & Fødevarer, svineproduktion.dk, den 20. marts 2023). Søer er avlet og fodret til at være meget højtydende, hvilket medfører, at de har en høj egen varmeproduktion. Da svin kun har få svedkirtler på trynen, kan de ikke regulere kropstemperaturen ved at svede, jf. »Welfare of pigs on farm« som omtalt ovenfor. I staldene er søer afhængige af, at staldtemperaturen ikke bliver for høj, samtidig med at de skal kunne afgive varme ved at ligge på kølige flader eller ved at søle sig eller på anden måde få fugtet huden. Der findes en række tiltag, der kan gøres i stalde, for at hjælpe søerne i varme perioder, men der er ikke viden om, i hvilket omfang de anvendes. Aarhus Universitet skal i sin egenskab af myndighedsberedskab analysere problemstillingen, hvorefter der skal stilles krav, der tilgodeser de fund og faglige anbefalinger, analysen munder ud i.

Fødevarestyrelsen skal desuden over de kommende to somre foretage kampagnekontrol for at kontrollere, at eksisterende og kommende krav bliver overholdt.

Skriftlig fremsættelse

Søren Egge Rasmussen (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedret dyrevelfærd for søer med henblik på øget trivsel og overlevelse i danske svinestalde.

(Beslutningsforslag nr. B 10)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.